

SK

SK

SK

KOMISIA EURÓPSKÝCH SPOLOČENSTIEV

Brusel, 30.1.2009
KOM(2009)26 v konečnom znení

OZNÁMENIE KOMISIE

Rozvíjanie spoločného leteckého priestoru s Gruzínskom

OZNÁMENIE KOMISIE

Rozvíjanie spoločného leteckého priestoru s Gruzínskom

1. Úvod

Vo svojom oznámení pod názvom „Rozvoj vonkajšej politiky Spoločenstva v oblasti letectva“¹ Komisia vyzdvihla dôležitosť vytvorenia spoločného leteckého priestoru s východnými a južnými susedmi Spoločenstva. Konečným cieľom by malo byť spojenie EÚ a jej partnerov pozdĺž južných a východných hraníc s cieľom postupovať podľa spoločných pravidiel, pokiaľ ide o využívanie trhu. Rada Európskej únie vyjadrila podporu tomuto cieľu 27. júna 2005 vo svojich „Záveroch o rozvoji programu vonkajšej politiky Spoločenstva v oblasti letectva“, v ktorých uvítala pokrok zameraný na tvorbu širšieho spoločného leteckého priestoru do roku 2010 s účasťou susedných krajín EÚ.

Zlepšenie vzťahov so susednými krajinami EÚ v oblasti letectva s konečným cieľom vytvoriť spoločný letecký priestor je dôležitým krokom v rámci ďalšieho rozvoja európskeho leteckého priemyslu z hospodárskeho hľadiska. Lety smerujúce do susedných krajín predstavujú 19 % medzinárodnej dopravy za hranice EÚ a sú len nepatrne menej dôležité ako doprava na trhy Severnej Ameriky. EÚ už integrovala letecké trhy Švajčiarska, Nórska a Islandu a v júni 2006 Európske spoločenstvo a jeho členské štáty podpísali Spoločnú európsku leteckú dohodu (European Common Aviation Agreement - ECAA) so západným Balkánom, po ktorej nasledoval podpis prvej euro-stredozeemskej leteckej dohody s Marokom v decembri 2006.

Gruzínsko ako jedna z prvých krajín podpísala s Európskym spoločenstvom horizontálnu dohodu o leteckých dopravných službách s cieľom uviesť súčasné dvojstranné dohody o leteckej doprave podpísané s členskými štátmi do súladu s právnymi predpismi Spoločenstva. Dohoda bola podpísaná 3. mája 2006 a do platnosti vstúpila v marci 2008.

Gruzínsko v snahe o užšiu spoluprácu s EÚ prejavilo záujem o začatie rokovaní o komplexnej dohode o leteckej doprave a odhodlanie zreformovať rámec medzinárodnej leteckej dopravy spoločne s EÚ. V máji 2008 gruzínsky minister hospodárskeho rozvoja vyjadril listom adresovaným Európskej komisii pripravenosť Gruzínska na ďalšie rozšírenie vzťahov v oblasti leteckej dopravy s Európskou úniou ako aj na začatie rokovaní s EÚ týkajúcich sa dohody o spoločnom leteckom priestore.

To naznačuje výrazné odhodlanie Gruzínska venovať sa rokovaniam o leteckej doprave so Spoločenstvom, ktorých výsledkom by mohla byť ďalšia integrácia trhov.

Tento návrh nadväzuje na odporúčanie z mimoriadneho zasadnutia Európskej rady konaného 1. septembra 2008 v Bruseli o zintenzívnení vzťahov s Gruzínskom a okrem iného o vytvorení rozsiahlej a komplexnej oblasti voľného obchodu po splnení potrebných podmienok. V tejto súvislosti bude nadviazanie vzťahov v oblasti leteckej dopravy zohrávať kľúčovú úlohu, pokiaľ ide o tesnejšie spojenie ekonomík EÚ a Gruzínska.

¹ KOM (2005) 79 v konečnom znení z 11.3.2005.

Týmto oznámením preto Komisia odporúča, aby Rada splnomocnila Komisiu na rokovanie o komplexnej dohode o spoločnom leteckom priestore s Gruzínskom, v ktorej sa spája otvorenie trhu s paralelným procesom spolupráce v oblasti právnych predpisov a/alebo ich konvergenie, najmä v prioritných oblastiach, ako sú bezpečnosť leteckej dopravy, bezpečnostná ochrana leteckej dopravy, ochrana životného prostredia a uplatňovanie pravidiel štátnej pomoci a hospodárskej súťaže zameraných na zabezpečenie rovnakých možností a spravodlivých a rovnocenných podmienok hospodárskej súťaže.

2. EXISTUJÚCI RÁMEC

Celkové vzťahy EÚ a Gruzínska sa riadia Dohodou o partnerstve a spolupráci (DPS), ktorá nadobudla platnosť 1. júla 1999. K posilneniu dvojstranných vzťahov došlo po gruzínskej „ružovej revolúcii“ v roku 2003 a schválení akčného plánu európskej susedskej politiky v novembri 2006. Cieľom tohto plánu je prehĺbenie ekonomickej integrácie a politickej spolupráce Gruzínska s EÚ. V dokumente EÚ o stratégii krajiny pre Gruzínsko na roky 2007 až 2013 sa spomína ďalšia spolupráca v oblasti leteckej dopravy ako jedno z konkrétnych opatrení na podporu tohto politického cieľa.

EÚ je hlavným obchodným partnerom Gruzínska, pričom tvorí 31 % celkového zahraničného obchodu Gruzínska, 34 % jeho vývozu a 31 % jeho dovozu.² Objem obchodu medzi EÚ a Gruzínskom za posledné tri roky narástol, ale podobne ako vo všeobecnosti obchodné vzťahy Gruzínska so svetom, je naďalej nediverzifikovaný najmä vzhľadom na vývoz Gruzínska do EÚ. Hlavnými vývoznými artiklami Gruzínska sú minerálne oleje, rudy, kovový odpad a poľnohospodárske produkty, pričom EÚ vyváža do Gruzínska predovšetkým strojnú a dopravnú zariadenia. V roku 2007 dosiahol celkový obrat dvojstranného obchodu medzi EÚ a Gruzínskom výšku 1,6 miliardy eur. Gruzínske hospodárstvo zaznamenalo počas posledných dvoch rokov silný rast (viac ako 10 % ročne). Napriek tomu, že vojna v auguste 2008 a finančná kríza môžu viesť k spomaleniu hospodárstva, rast ekonomiky bude v budúcnosti pravdepodobne pokračovať. Medzi hlavné hospodárske činnosti v Gruzínsku patrí ťažba mangánu a medi, malé odvetvia priemyslu (nápoje, kovy, stroje) a poľnohospodárske produkty. Predovšetkým v odvetví služieb bol v nedávnej minulosti zaznamenaný silný rast z 54 % celkovej pridanej hodnoty v hospodárstve v roku 2003 na hodnotu 65 % v roku 2007. Spotreba domácností v krajinách SNŠ rastie rýchlejšie ako v Číne alebo Indii, pričom rast dosahuje približne 10 % ročne.³

V bývalom Sovietskom zväze bolo Gruzínsko obľúbenou turistickou destináciou. Napriek tomu, že odvetvie turizmu ešte nie je dostatočne rozvinuté, Gruzínsko má evidentne potenciál prilákať európskych turistov na pobrežie Čierneho mora alebo svojimi lokalitami a pamiatkami zapísanými v svetovom dedičstve. S tým súvisiaci rast príjmov v Gruzínsku počas posledných rokov viedol k rozmachu cestovania do zahraničia viac ako o 12 % ročne, predovšetkým do Európy.

Gruzínsky letecký sektor

² Zdroj: Európska komisia: http://www.delgeo.ec.europa.eu/en/trade/enpi_csp_georgia_en1.pdf.

³ Prognóza Airbus Global Market na roky 2007 až 2026, s. 101.

Trh leteckých spoločností v Gruzínsku sa vyznačuje dominantným postavením miestneho leteckého dopravcu Air Zena – Georgian Airways, ktorý prevádzkuje lety do niekoľkých hlavných miest v EÚ. V roku 2007 sa na pravidelných leteckých linkách z gruzínskych letísk prepravilo 590 000 cestujúcich, pričom 36 % cestujúcich prepravili gruzínske letecké spoločnosti a 64 % zahraniční leteckí dopravcovia. Najsilnejším zahraničným leteckým dopravcom v Gruzínsku sú Turkish Airlines.

Od roku 2004 vedie gruzínska vláda veľmi otvorenú politiku, výsledkom ktorej je ďalej opísaný výrazný nárast dopravnej intenzity. V niekoľkých dvojstranných dohodách s členskými štátmi EÚ Gruzínsko zrušilo obmedzenia. V roku 2007 Gruzínsko podpísalo s USA dohodu o otvorenom nebi. Na základe tejto otvorenej politiky sa ďalej bude zvyšovať intenzita letovej prevádzky medzi Gruzínskom a tretími krajinami. Od roku 1999 do roku 2007 dosiahol celkový ročný rast letovej prevádzky v Gruzínsku 7,4 %. Od roku 2007 do roku 2008 sa počet letov z a do Gruzínska zvýšil zo 112 na 148 a počet zahraničných leteckých spoločností vzrástol z 13 na 19. Z dôvodu zhoršujúcich sa politických vzťahov s Ruskou federáciou došlo k evidentnému presunu leteckých spojení z Ruska do Turecka, na Ukrajinu a do krajín EÚ. V roku 2008 sa teda hlavnou zahraničnou destináciou pre lety z hlavného mesta Gruzínska Tbilisi stal Istanbul (viac ako 7 000 miest mesačne) namiesto letiska Moskva-Domodovo.

Hlavným letiskom v Gruzínsku je medzinárodné letisko v Tbilisi. Letecká infraštruktúra Gruzínska sa výrazne zlepšila vo februári 2007 odovzdaním nového letiskového terminálu na medzinárodnom letisku v Tbilisi do prevádzky a nedávnym zvýšením kapacity letísk v Batumi a Kutaisi. Najmä letisko v Batumi by mohlo ťažiť zo svojej polohy pri Čiernom mori a blízkosti k tureckým hraniciam.

Administratívne úrady v oblasti dopravy v Gruzínsku nedávno prešli reštrukturalizáciou. Za rozvoj politiky v oblasti letectva je zodpovedný odbor dopravy na ministerstve pre hospodársky rozvoj Gruzínska, pričom činnosti dohľadu a kontroly vykonáva jednotná správa leteckej dopravy na tom istom ministerstve. V rámci jednotnej správy leteckej dopravy je Národný úrad pre civilné letectvo zodpovedný za prevádzkový a technický dohľad nad leteckými prevádzkovateľmi, poskytovateľmi služieb a letiskami. V oblasti letovej prevádzky v Gruzínsku je „Sakaeronavigatisa“ nezávislým poskytovateľom služieb v oblasti manažmentu letovej prevádzky.

Vzťahy EÚ a Gruzínska v oblasti leteckej dopravy

Letecké trhy EÚ a Gruzínska sú úzko prepojené. Gruzínsko je riadnym členom ECAC a od roku 2006 kandidátom na členstvo v JAA (Spoločné letecké úrady). Gruzínsko podalo žiadosť o členstvo v organizácii Eurocontrol. Gruzínsko má dvojstranné dohody o leteckých službách s 14 členskými štátmi, čo len zvyrazňuje dôležitosť leteckých vzťahov s touto susedskou krajinou Európskej únie. Hlavné európske letecké spoločnosti, ktoré pôsobia na gruzínskom trhu, sú Lufthansa, Czech Airlines, Air Baltic, Austrian Airlines a British Mediterranean.

Objem prepravy cestujúcich a tovaru medzi EÚ a Gruzínskom je stále na relatívne nízkej úrovni (210 000 cestujúcich v roku 2007), ale od roku 2004 výrazne rastie, pričom rast dosahuje asi 14 percentuálnych bodov ročne. Výrazne sa zvýšil počet leteckých spojení s členskými štátmi EÚ. Tento nárast odráža aj presun v orientácii

gruzínskeho leteckého trhu smerom od Ruskej federácie k EÚ, Turecku a Ukrajine najmä po zhoršení politických vzťahov medzi Ruskom a Gruzínskom. Najdôležitejšími bilaterálnymi trhmi pre Gruzínsko v EÚ sú Nemecko (39 % trhu EÚ – Gruzínsko), Rakúsko (17 %), Lotyšsko (14 %) a Holandsko (9 %). Nadväznú lety do EÚ a na transatlantické trhy jasne pôsobia na zvyšovanie dopytu. Pravidelnú nákladnú leteckú prepravu medzi Gruzínskom a EÚ prevádzkuje jediný vyhradený letecký prevádzkovateľ.

Podľa prognóz v tomto odvetví dosiahne priemerný ročný rast intenzity leteckej dopravy medzi EÚ a krajinami SNŠ od roku 2007 až do roku 2016 hodnotu 7,2 %, čo presahuje aj tempo rastu na vnútornom trhu EÚ.

Pokiaľ ide o technickú spoluprácu, v rámci programu Tacis/Traceca spustila EÚ dva dôležité regionálne projekty v oblasti leteckej dopravy, z ktorých má prospech Gruzínsko (jeden projekt v oblasti manažmentu letovej prevádzky a druhý v oblasti bezpečnostnej prípravy).

3. ĎALŠIE POSILŇOVANIE VZŤAHOV S DÔLEŽITÝM SUSEDOM – VÝHODY A PRIDANÁ HODNOTA PRÍSTUPU SPOLOČENSTVA

Sektor civilného letectva (vrátane infraštruktúry, prevádzkovateľov a ďalších aktérov odvetvia) je významnou súčasťou európskeho hospodárstva. Len sami prevádzkovatelia leteckej dopravy tvoria asi 0,6% pridanej hodnoty EÚ a zamestnávajú viac ako 400 000 ľudí (0,4 % celkového počtu zamestnancov nefinančnej obchodnej sféry)⁴, kým celý sektor zamestnáva približne 3 milióny ľudí v celej EÚ. Procesom vytvárania jednotného trhu leteckej dopravy od začiatku 90. rokov sa významne prispelo k vyššej dynamike a efektívnosti sektora a to prinieslo rozsiahle hospodárske a sociálne výhody. Počet trás v rámci Spoločenstva vzrástol v rokoch 1992 až 2003 o viac ako 40 %. Hlavní dopravcovia Spoločenstva zaznamenali v rokoch 1990 až 2002 nárast produktivity o 87 %⁵. Je však nepravdepodobné, že sa dosiahne úplný potenciál vnútorného trhu, pokiaľ Spoločenstvo nebude vystupovať ako jediný koordinovaný subjekt vo svojich vzťahoch s tretími krajinami v oblasti letectva v prípadoch, kde takýto prístup môže vytvoriť pridanú hodnotu pre európsky letecký priemysel a používateľov. Tretie krajiny považujú skúsenosti, ktoré EÚ v tomto smere získala, za veľmi cenné. Platí to najmä pre Gruzínsko, s ktorým by EÚ chcela nadviazať privilegovaný vzťah.

Členské štáty EÚ a Gruzínsko tradične rokovali o dvojstranných dohodách o leteckých službách s obmedzenými úrovňami otvorenia trhov a prísnymi trhovými podmienkami pre prevádzkovateľov. Napriek tomu, že v niektorých dohodách sa obmedzenia čiastočne zrušili, ostatné dohody zatiaľ umožňujú menovanie jediného leteckého dopravcu každou stranou, čo prakticky obmedzuje prístup na trh na dvoch leteckých dopravcov. Súčasný systém dvojstranných dohôd o leteckých službách medzi členskými štátmi a Gruzínskom môže znevýhodňovať niekoľko leteckých dopravcov Spoločenstva, ako aj spotrebiteľov v niektorých členských štátoch.

⁴ EUROSTAT Zaostrené na štatistiku (Statistics in focus), 37/2005, ISSN 1561-4840.

⁵ Príloha k oznámeniu Komisie „Rozvoj vonkajšej politiky Spoločenstva v oblasti letectva“ KOM (2005) 79 v konečnom znení.

Dohoda o leteckej doprave na úrovni Spoločenstva by na najvyššej možnej úrovni stanovila rovnaké možnosti pre všetkých leteckých dopravcov Spoločenstva a umožnila by cestujúcim vo všetkých členských štátoch využívať výhody podobných podmienok a zvýšenej premávky medzi EÚ a Gruzínskom. To by pomohlo Gruzínsku zvýšiť úroveň bezpečnostných štandardov a tak uľahčiť využívanie leteckých služieb pre spotrebiteľov a priemysel v Gruzínsku aj v EÚ. Predovšetkým v oblasti bezpečnosti bude potrebné vynaložiť úsilie na to, aby sa zaistilo, že letecké úrady sú v plnej miere schopné plniť svoje funkcie dohľadu. Na to, aby bol spoločný letecký priestor s Gruzínskom úspešný, bude nevyhnutné zlepšiť administratívne kapacity v Gruzínsku a zaviesť štandardy EÚ v oblasti hospodárskej súťaže, regulácie trhu, bezpečnosti, bezpečnostnej ochrany a životného prostredia. Počas týchto rokovaní by sa preto osobitná pozornosť mala venovať spolupráci v oblasti regulácie a pomoci s cieľom posilniť letecký sektor v Gruzínsku. Otvorené trhy potrebujú rámec, ktorým sa zabezpečí spravodlivá hospodárska súťaž a vysoké štandardy bezpečnosti a bezpečnostnej ochrany, čím sa zaistia rovnaké podmienky a spravodlivá hospodárska súťaž na základe rovnakých príležitostí.

S ohľadom na otázky životného prostredia musí byť dohoda v zhode so záväzkom Spoločenstva podporovať trvalo udržateľný rozvoj. Je dôležité, aby dohoda neobmedzovala možnosť EÚ aplikovať legislatívne alebo hospodárske nástroje na zmierňovanie neželaných vedľajších účinkov nárastu leteckej premávky, najmä pokiaľ ide o kvalitu ovzdušia a hladiny hluku v blízkosti letísk, ktoré prispievajú k celosvetovej zmene klímy.

Hoci je ešte priskoro robiť konečné závery, na základe nedávnych skúseností s dohodami s EÚ ohľadne leteckej dopravy sa ukazuje, že rokovania o dohode o spoločnom leteckom priestore alebo euro-stredozemské dohody majú veľký a významný vplyv na rast pravidelnej leteckej dopravy medzi EÚ a partnerskou krajinou. V prípade Maroka sa intenzita pravidelnej leteckej dopravy zvýšila o viac ako 25 %, pričom absolútny rast v osobnej leteckej doprave od podpísania dohody dosiahol celkovo najmenej 10 % ročne.

Z tohto dôvodu je možné od spoločného leteckého priestoru EÚ a Gruzínska očakávať výrazné hospodárske prínosy, hoci môžu byť nižšie ako v prípade Maroka kvôli geografickým faktorom a menej rozvinutého turizmu a ostatných vzťahov. Bez ohľadu na to je jasné, že otvorenie trhu a vzájomné uznanie leteckých noriem by prospelo leteckým trhom vďaka tradičným úzkym hospodárskym a obchodným vzťahom medzi EÚ a Gruzínskom.

V dôsledku otvorenia trhov by sa významne zlepšili príležitosti na cestovanie pre občanov z EÚ a Gruzínska. Predpokladá sa, že počet priamych spojení medzi EÚ a Gruzínskom, ako aj celkový počet letov, výrazne vzrastie, čím sa významne zvýši obchod a turizmus medzi EÚ a Gruzínskom. Rovnako sa očakáva, že európsky letecký priemysel a širšie európske hospodárstvo zožnú značnú časť hospodárskych výhod. Spoločný letecký priestor by vytvoril značné nové trhové príležitosti pre leteckých dopravcov EÚ, ktorí by chceli začať pôsobiť v Gruzínsku, ale v súčasnosti nemajú potrebné prepravné práva. Mohol by uľahčiť aj integráciu gruzínskych leteckých dopravcov do existujúcich aliancií leteckých dopravcov Spoločenstva a umožniť tak vznik integrovaných produktov a lepších služieb pre cestujúcich, ako aj zvýšiť efektivitu prostredníctvom úspor z rozsahu. Za predpokladu, že politická situácia zostane stabilná a Gruzínsko bude pokračovať vo svojich celkových

hospodárskych a politických reformách, očakáva sa, že výsledkom prvého roku fungovania spoločného leteckého priestoru bude 25 000 nových cestujúcich a výhody pre spotrebiteľov vo výške najmenej 9 miliónov eur.

Politickým a hospodárskym záujmom EÚ je zabezpečiť implementáciu spoločných noriem kompatibilných s európskymi normami vo svojich hospodárskych a dopravných vzťahoch so susednými krajinami v súlade s článkom 58 dohody o partnerstve a spolupráci EÚ s Gruzínskom z roku 1999. To sa dá najlepšie dosiahnuť komplexnou dohodou dosiahnutou na úrovni Spoločenstva, ktorá umožní vzájomné uznanie leteckých noriem a postupov. Konečným cieľom dohody bude integrácia gruzínskeho leteckého sektora do spoločného leteckého priestoru s Európskou úniou a harmonizácia právnych predpisov prostredníctvom čo najrozsiahlejšieho vzájomného uznania v kľúčových oblastiach právnych predpisov EÚ týkajúcich sa letectva.

Navrhnutie komplexného mandátu pre rokovania s Gruzínskom by preukázalo odhodlanie EÚ otvárať trhy, usilovať sa o dosiahnutie právnej konvergencie v oblasti noriem pre bezpečnosť a bezpečnostnú ochranu letectva a o trvalo udržateľný rozvoj vo vzťahu k svojim susedom. Dohoda o leteckej doprave medzi EÚ a Gruzínskom by mohla mať širšie hospodárske dôsledky pre leteckú dopravu medzi EÚ a inými susednými krajinami na jej východných hraniciach a mohla by posilniť regionálnu spoluprácu. Takisto by sa tým vyslal Gruzínsku a kaukazským krajinám jasný politický signál, že EÚ je pripravená integrovať ich čo najviac do svojho vnútorného trhu. Ako sa uvádza v tomto oznámení, Gruzínsko deklarovalo svoju pripravenosť spustiť proces integrácie do spoločného leteckého priestoru s EÚ. To závisí od schopnosti Gruzínska harmonizovať svoje letecké normy s leteckými normami EÚ prostredníctvom vzájomného uznania, čím sa vytvorí pevný právny rámec pre vzťahy v oblasti letectva.

5. ZÁVERY

Komisia preto považuje za dôležité ponúknuť Gruzínsku komplexný priestor na posilnenú spoluprácu v oblasti civilného letectva. Na základe dohody s Gruzínskom by sa vytvoril ambiciózny rámec, ktorý by obsiahol širšie otázky letectva, ako je spolupráca v oblasti právnych predpisov týkajúcich sa bezpečnosti leteckej dopravy, bezpečnostnej ochrany leteckej dopravy, manažmentu letovej prevádzky, technológie a výskumu, ako aj otázok „obchodovania“ a priemyselnej spolupráce.

Sektor civilného letectva ponúka významné nové príležitosti na ďalšie posilňovanie spolupráce v sektore dopravy v spoločný prospech Gruzínska a EÚ. Z tohto dôvodu by sa v súčasnosti mali urobiť opatrenia, aby sa zaistilo, že letecká doprava sa stane kľúčovou oblasťou užšej spolupráce medzi EÚ a Gruzínskom, čím by sa Gruzínsku poskytol ďalší prostriedok integrácie do európskych štruktúr a trhov. Dohoda bude dôležitým krokom k realizácii spoločného leteckého priestoru medzi Európskou úniou a jej východnými susedmi, čo je kľúčovým cieľom vonkajšej politiky EÚ v oblasti letectva a dôležitým prvkom vonkajšej politiky EÚ vo všeobecnosti.

Dohodou na úrovni Spoločenstva bude možné realizovať aspirácie Gruzínska týkajúce sa jeho významnejšej integrácie do európskych leteckých štruktúr a spojiť výhody otvorenia trhov so spoluprácou v oblasti právnych predpisov i v technickej

a priemyselnej oblasti s cieľom dosiahnuť rovnaké možnosti pre prevádzkovateľov a výhody pre spotrebiteľov. Značný politický a hospodársky význam dohody o leteckej doprave s Gruzínskom by z dlhodobého hľadiska mohol povzbudiť iné krajiny v regióne a pomôcť pri posilňovaní regionálnej spolupráce v oblasti Kaukazu. Vzhľadom na uvedené skutočnosti Komisia navrhuje dohodnutie a uzavretie komplexnej dohody o otvorenom leteckom priestore s Gruzínskom a žiada Radu, aby splnomocnila Komisiu začať rokovania o takejto dohode.

Komisia bude úzko spolupracovať s členskými štátmi a všetkými príslušnými zainteresovanými stranami na budúcim rozvíjaní a dosahovaní cieľov stanovených v navrhovanom rozhodnutí Rady.